

GAZETA TRANSILVANIEI.

Redacțiunea și administrațiunea:

Brașov, piața mare Nr. 22. „Gazeta” iese
Miercuri, Vineri și Duminică.

Prețul abonamentului:

Pe un an 10 fl., pe șase luni 5 fl., pe
trei luni 2 fl. 50 cr. Terți esterne pe șase
luni 14 fr., pe un an 28 franci.

Să prenumere:

la poștele c. și r. și pe la dd. corespondenți.

Anunțurile:

una serie garmondă 6 cr. și timbru de 30
cr. v. a. pentru făcarea publicare. — Scri-
sorii nefrancate nu se primesc. — Manu-
scripte nu se retrămit.

Anul XLVII

Nr. 13.

Mercuri 1 (13) Februariu

1884.

Afacerea „millei imperătesci”.

Brașov 30 Ianuarie a. c.

Sunt abia 14 zile de când s'a publicat faimoasa ordonanță Trefortiană dela 18 Ianuarie st. n. 1884, acestu nou atentat alu ministrului de culte asupra organismului bisericeii autonome greco-orientale din Transilvania, și cu toate acestea mulți se voru mira, nu fără orecare îndreptățire, că vorbim de-o afacere a „millei imperătesci.” Ce afacere, când domnesce o tăcere mortală în regiunile de sus și de jos ale bisericeii?

„Telegraful Român”, organul Nr. 2 alu coteriei frațietății, îndată după aparițiunea vestitei ordonanțe în foia oficială, și-a permis a observa „cu totă loialitatea ce și-a păstrat-o”, că cestiunea distribuirii ajutorului de stat este „gravă și pôte și delicată” și a terminat cu exclamarea: „Dér se stăm pe loc, se așteptăm vocea bisericeii și deocamdată se ne mărginim la un suspin din adencul sufletului.”

Acastă declarație a „Telegraf. Român” o am reproducu întrăga în Nr. 8 alu foiei noastre din anul curent. Imediat după ce s'a pronunțat organul Nr. 2 a urmat și organul Nr. 1 alu consortiului frațietății, care dișe: „Suntem surprinși foarte neplăcut de ordonanța ministeriului de culte și instrucțiune publică, prin care archidieceei gr. or. din Ardelu i se ia dreptul de a distribui ea însăși ajutorul dat din partea statului preoților gr. or.; — ne vom informa despre cauza și natura provisorie ori definitive a acestei dispozițiuni și apoi vom reveni la ea.”

Așadér „Telegraful Român” dișe suspinându, că „va aștepta vocea bisericeii” ear cei din sas-uteza, cari sunt „mai aprôpe de factorii politice dominante” dișu, că voru merge la ministrul de culte Trefort și se voru informa „despre cauza și natura provisorie ori definitive a dispozițiunei lui.”

La prima ochire s'ar părea, că există o mare contradicere între motivele ce le aduc aceste dou foie cu programă identică spre a escusa amânarea discusiunei meritorice a unei cestiuni „grave și pôte și delicate”, ca aceea a millei imperătesci. Amânarea — pôte la calendele grecesci — ni-o putem ușor esplica chiar cu ajutorul „identicei programe” a numitelor foie, care se basază în teoria încrederei împrumutate și a frațietății. Acastă teoria s'ar resturnă cu desăvârșire la cea mai mică încercare de a critica serios ordonanța ministrului cu privire la „milla imperătescă”. Ce ar mai rămâne din toate fanfaronadele consortiului împăcinerii decât pe calea unei asemenea critice s'ar dovedi, că ministrul de culte are teribilul plan de a distruge organismul bisericeii autonome române gr. or.?

Mai greu de înțeles ar fi deosebirea între ceea ce așteptă „Telegr. Rom.” și ceea ce așteptă „Viitorul” din Pesta. Pre cându cel d'ântăiu ca organ personal alu Metropolitului își ia pro forma un avânt constituțional declarându, că „așteptă vocea bisericeii”, cel de alu doilea, care se crede liber de angajament față de biserică, nu mai are scrupuli constituționali-bisericesci și declară, că așteptă se afe din graiul ministrului decât măsura ce a luat-o în detrimentul vedei și autonomiei bisericeii este „provisorie ori definitivă.”

Ce-i decât e provisorie și ce-i decât e definitivă? Și ori cum se fiă dispozițiunea ministrului — unde rămâne vocea bisericeii?

Organul Metropolitului din Sibiu ne spune, că „stă pe loc și așteptă vocea bisericeii.” Ce ironie! Ce fariseism! Par' că n'ar există, frumosu tipărite, protocoalele Sinodelor archidieceei gr. or. române din Transilvania din anii 1877, 1878 și 1879 și par' că nu s'ar pôte convinge ori și cine din aceste acte, că biserică sa pronunțat deja cu șase ani înainte asupra cestiunei „grave și pôte și delicate” a distribuirii ajutorului de stat între preoțime. Și cu toate acestea organul părintelui Metropolit vine și ne declară adă că „așteptă vocea bisericeii”, cându pentru el și pentru ortacii sei din apropierea factorilor politice dominante se tractază în realitate numai de vocea „provisorie ori definitivă” a ministrului!

Protocoalele Sinodelor ne dovedesc, că ministrul a început să se amestece în afacerea distribuirii subvențiunei de stat pentru preoții lipsiți încă dela 1877. În ședința sinodului dela 10 (22) Aprile s'a discutat afacerea și apoi s'a ținut ședință secretă. După câtu suntem informați în această ședință deput. sinod. Diamandi Manole a propus, că, decât nu se va mai pôte împărți ajutorul de stat ca până aci prin consistoriu, biserică se renunțe mai bine la acestu ajutor și atunci toți protopopii, cari erau de față, au strigat: renunțăm mai bine! Redeschidându-se ședința publică Sinodul a decis a se trâmite o deputațiune la Majestatea S'a și alu rugă ca se binevoiescă a ordona ca subvențiunea anuală de 25,000 fl. să se distribuie întră toate conformu prea înaltei rezoluțiuni din 29 Maiu 1861, ținându-se până atunci distribuirea ajutorului de stat în suspenso. În ședința următoare s'au ales și membrii deputațiunei ce avea să fiă condusă de Metropolitul.

Trece un an. Deputația nu face nici un pas. Împărțirea ajutorului pe anul 1877 se face în contra conclusului sinodal. Comisiunea generală vine și propune în ședința a IX-a dela 2 (14) Maiu 1878 ca sinodul să declare, că pentru împărțirea facută în contra conclusului sinodal este responsabil părintele archiepiscop și că sinodul declină dela sine ori ce consecință prejudicioasă; mai departe propune ca sinodul să constate cu profundă părere de reu, că motivele înșirate în raportul presidial Nr. 1120 nu justifică pre deplin amânarea conducerii deputațiunei sinodale la pré înaltul tron alu Majestății sale ces. reg. apostolice.

Propunerea acăsta nu se primește dér se primește altă, prin care procederea Metropolitului se declară de justificată pe temeiul aceluiași raport presidial; apoi se împune de nou deputațiunei a lese în anul trecut ca „la timp potrivit” să așternă Maj. Sale reprezentarea sinodului în afacerea ajutorului de stat, ér câtu pentru împărțirea ajutoarelor pe anul 1877 și pe viitoru consistoriul archidieceean să se însarcineze „a-o efectua fără amânare între marginele împrejurărilor date.

Sosesce și anul 1879 și toate le găsesce totu în starea confusă și tristă de mai înainte, ceea ce se pôte vedé destul de lămurit din punctul 147 alu protocoalelor sinodale din 1879 (ședința XIV dela 19 Aprile pag. 78), care sună așa:

147. Deputatul Anania Trombitașu face următoarea interpelațiune: Incercați înaltu prea Sântia Sa părintele archiepiscop a satisfăce concluselor sinodali din 1877 și 1878: cu privire la pașii ce sunt a se face pentru modul distribuirii ajutorului de stat și decât nu are de cuget a satisfăce acestor conclusé la timpul oportun?

Presidiul răspunde: că după încheierea sesiunei anului trecut, avându a se ocupa cu pregătirea agendelor congresului național bisericescu, nu a putut

grabi a-și căuta ocaziune pentru a satisfăce acelor concluse. După congresu au întreprins și alte împrejurări cunoscute membrilor sinodului, cari l'au adus la convingere, că nu este oportun în împrejurările existente de a resuscita la locul său aceste întrebări. De altcun a creștut, că este chiar în interesul nostru, a aștepta o ocaziune mai binevenită în această privință, cându își va ține de datorință a satisfăce conclusului sinodal.

Interpelantul se declară mulțumit cu răspunsul. — Se ia spre știință.

Dela Aprile 1879 până în momentul de față părintele Archiepiscop și Metropolitul se vede că totu așteptă „ocaziunea mai binevenită” spre a-și face datoria către biserică și totuși organul Prea Sântiei Sale vine acum și ne spune c'unu adencu suspin. că ceea ce așteptă este vocea bisericeii. Ce fel? — Situațiunea dela 1877 până aci s'a schimbat — înse spre mai réu. Ministrul de culte a început cu micul și vedându că nu i se face nici o rezistență, cu toate conclusele Sinodului, a ieșit cu ordonanța violentă dela 18 Ianuarie a. c. prin care capul bisericeii autonome gr. or. se degradă la rolul unui funcționar subalternu ministerialu, care trebuie să se plece la toate câte le decide ministrul, ear preoțimea întră afacere atâta de importantă, unde este vorba chiar de judecarea calificărei, moralității și a meritelor ei pe teremul bisericescu, scolaru și alu educațiunei poporului, se scote de sub jurisdicțiunea și autoritatea sa naturală și legală și se pune sub influența nemijlocită a ministrului, care va ave de aci încolose decidu în cestiuni, cari privesc purtarea morală a preoțimei și se-o remunereze după cum va află el cu cale, pre cându archiepiscopul cu consistoriul se consideră în această afacere numai ca simple organe informatore. Nu mai trebuie să asigurăm, că prin acăsta se sgudue din temelie respectul, reverința și supunerea către mai marii bisericeii și se deschide astfel o pörtă largă destrăbălărei și anarchiei în biserică.

Decă dér după toate aceste și după ce încă dela 1877 încôce Sinodul a decis și a redecis se mergă o deputația la Majestatea S'a în această afacere, totuși mai e vorba de a se aștepta vocea bisericeii, nu se nasce ôre bănuială, că cei ce stau pe loc în acăsta așteptare, voiesc să se provôce un altfel de conclus alu Sinodului, — pôte unu care se încuviințeze procederea ministrului, în speranță că va lucră cu unu bună părinte numai pentru fericirea clerului român și ca astfel se cetim odată — de ceea ce se ne ferescă Dumnezeu — că atentatul cel mai cutezător alu timpului modern în contra dreptului de autonomă dispozițiune a bisericeii: se ia spre știință?

Voiți să cunoșteți vocea bisericeii? Apoi cine reprezintă biserică cându nu este adunat sinodul? Și decât cei ce ar trebui să-o reprezenteze într'o cestiune așa de capitală și gravă stau pe loc și șovăiesc, decât în fața furtunei ce s'a redicat asupra bisericeii nu întreprind nimic, spre a-o apără, să tacă și ceilalți membri ai bisericeii? Sinodele parohiale și protopresbiterale vedându peirea cu ochii trebuie să și redice glasul lor spre salvarea bisericeii!

Nu putem săi ce gându mai are și decât s'a putut decide în v'unu felu capul archidieceei; scim însé că chiamarea făcărui fiu adeverat alu bisericeii, și mai vartosu a organelor bisericesci de totă categoria, este de a apără cu tărie și cu credință veda și drepturile bisericesci câștigate cu atâtea jertfe și de a nu suferi nici unu amestec străin spre stricăciunea lor.

